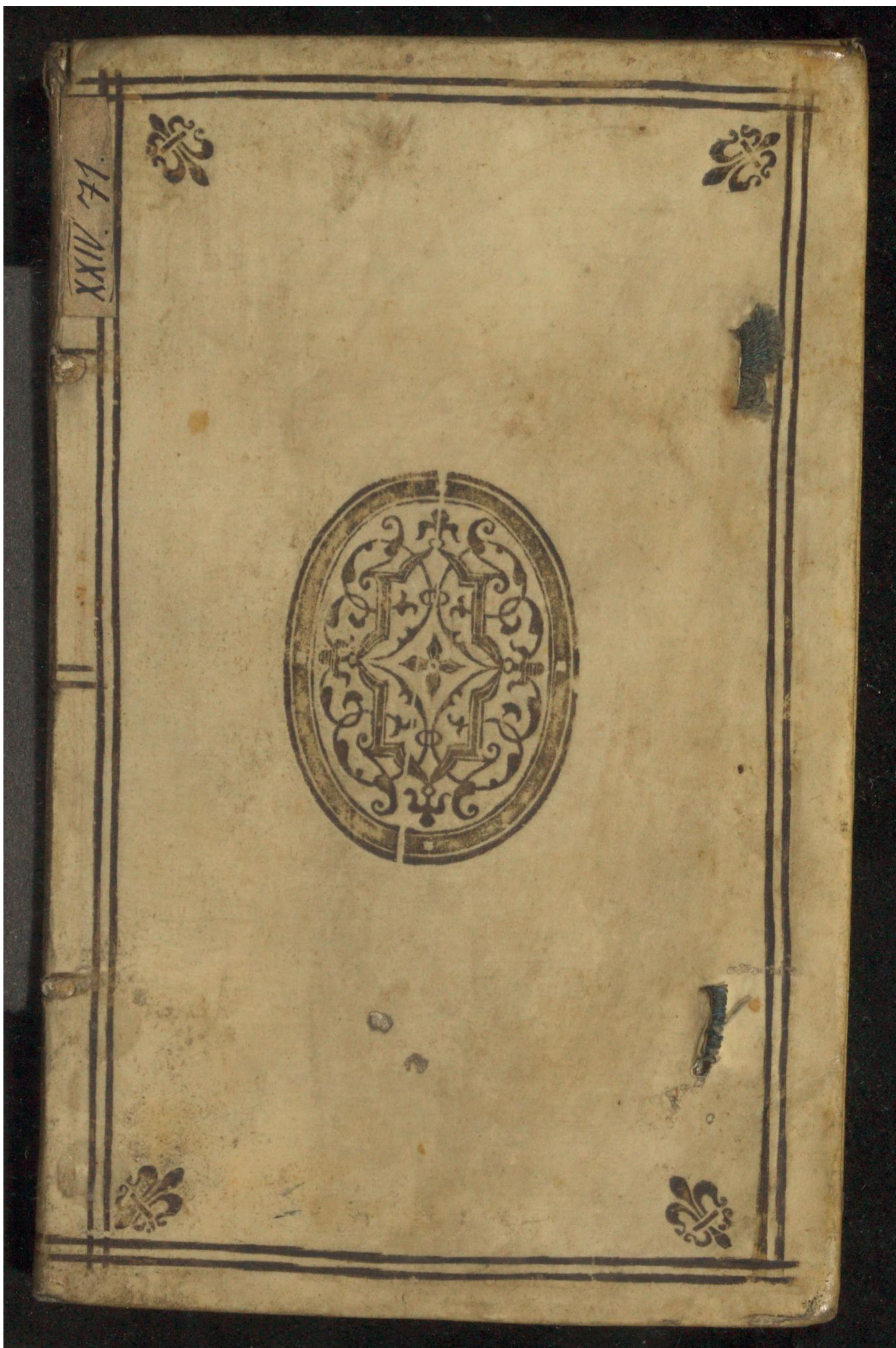
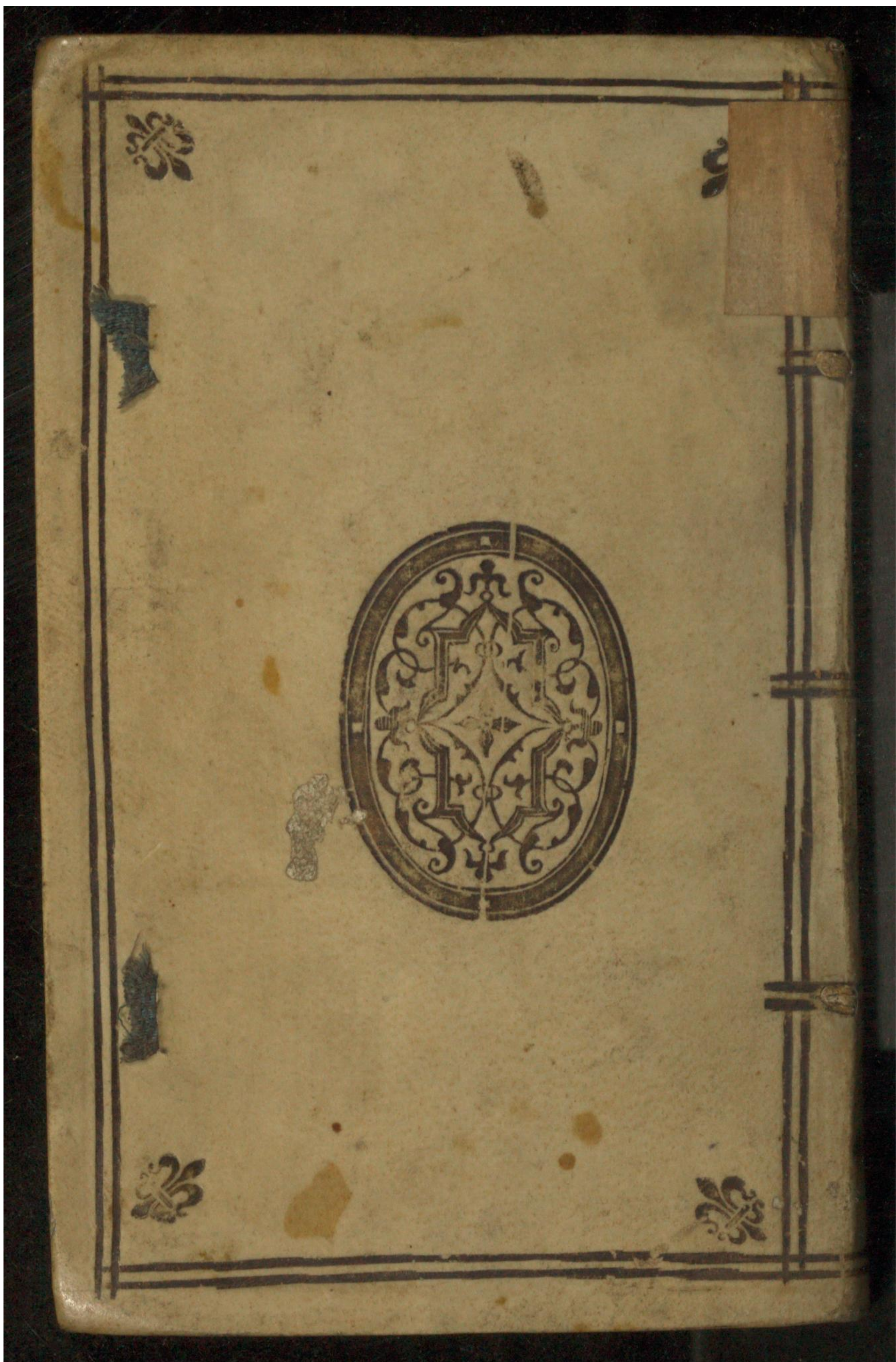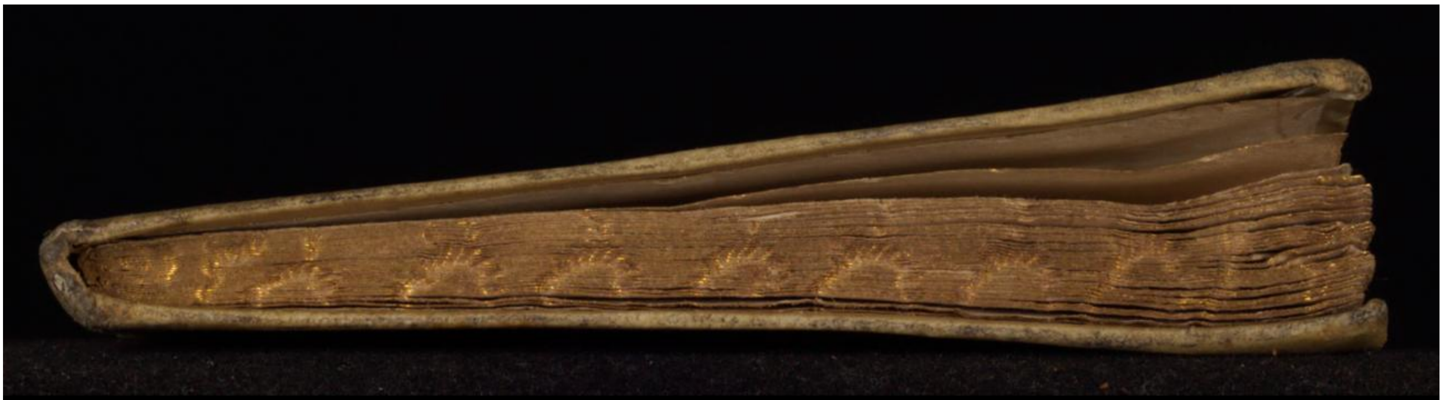
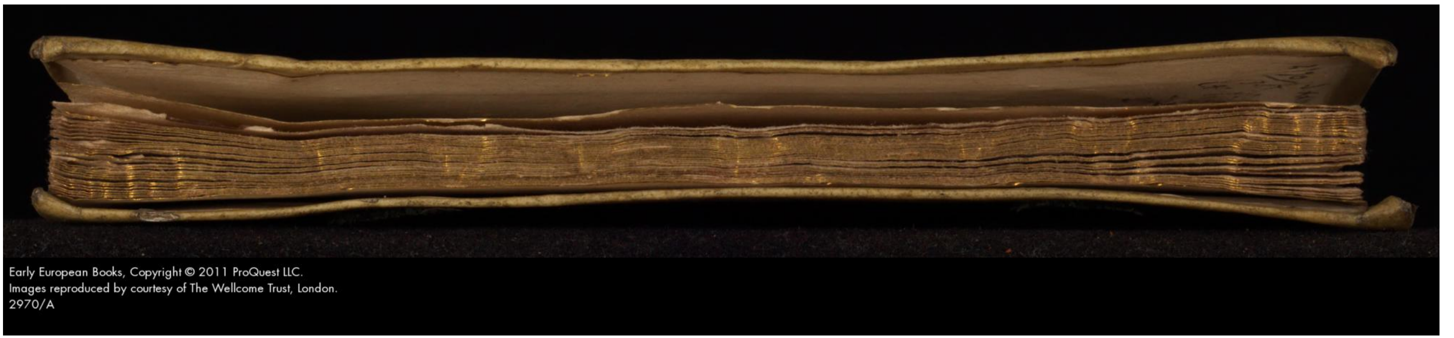

XXIV. 71.

Schenck.

Ex libris Joann: Franc: [illegible] Sacrud:

XXIV.
71.

Der seltene Erstdruck, den Schenckius nach einem bisher unpublizierten Manuskript Winters veranstaltete. Er enthält ein kurzes Compendium der Geburtshilfe, das in der Literatur nicht berücksichtigt zu sein scheint und das noch interessanter wird durch eine von Schenckius beigefügte Liste von Autoren, die auf diesem Gebiet arbeiteten unter Anführung ihrer Schriften, darunter von Neueren: Lonicer, Paré, Metlinger, Roesslin, Rousset, Casp. Wolf, Ryff, Rondeletius, Victoriis etc. Besonders hübsch gebundenes mit einer langen eigenhändigen Widmung des Herausgebers an den Offenburger Stadtarzt Rappius versehenes Exemplar.

✝

Clariss.mo et Prudentiss.mo
V. DN.

HIEREMIAE RAPPIO:
XII VIRO;
COS. DIGNITATE
in Imperiali Offoburgensium Ci-
uitate cum Laude fungenti:

Familia, Celebri:
Fortuna, Opulento et Florenti:
AMICO SINGULARI:

IO. GEORG. SCHENCKIVS
à Grafenberg
Philiater,
Lubens atq; Merito
INSCRIPSIT
∞ IↃCV.

ad conv. S. Joseph. ...

650095

V. CL.

D. JOAN. GUINTERI ANDERNACI

GYNÆCIORUM COMMENTARIUS,

DE GRAVIDARUM, PARTURIENTIUM, Puerperarum & Infantium, cura.

Nunc primum è SCHENKIANA Bibliotheca in lucem emissus.

ACCESSIT

ELENCHUS AUCTORUM, IN RE MEDICA cluentium, qui GYNAECIA scriptis clararunt & illustrarunt.

OPERA ET STUDIO

JOAN. GEORGI SCHENCKI à GRAFENBERG, MEDICI, *Hagenoensis Poliatri.*

Liber ...

ARGENTORATI

Impensis Lazari Zetzneri Bibliopolæ.

M. DC. VI.

VV. NOBIL. SAPIENTIA PRUDENTIA POLITEÎA CLUENTISS.
D N N.
COSS. MARESCALLO, SCABINIS, XXIV. VIRVMQ. COLLEGIO;
SENATÛS AMPLISS.
HAGENOENS. R. P. CLARISS.
S. ROM. IMPERI
CAMERAE ET OPIDI
PRÆSIDIBB.
ANTIDORON ET ANTILYTRON
OFFICII C.
IOAN. GEORGIVS SCHENCKIVS
A' GRAFENBERG, MEDICUS
I F C N
Salvandis VITA, SANGUINE, & locupletandis optumorum CIVV. honestiss. Uxoribb. & Partubb.
GYNAECIA hacce NOVAVETERA, è Vivitiradice rediviva Animata, retractatius interpolata,
ΧΡΗΣΕΙ ϗ ΚΤΗΣΕΙ
PON. POS. PON.

SCHEDIASMA
IN GERMANUM FRATREM SCRIPTUM A JOANNE ANDREA SCHENCKIO, Medicinæ Tyrone.

Gaza latens latebris, diademata, vellera, gemmæ
Quæ terra tectæ, commoda rara parant.
Thesauros medicos, FRATER, medicæq; Parentis
Artis opes, diris detrahis è tenebris.
Quò cluat atq; magis Patris chartacea Gaza,
Excolis hanc nobis splendidiore stylo.
Næ mihi SCHENCKIADUM sis laudis adorea SCHENCKI
Nomine sis dignus Patris, & arte tui.

IOANNI GEORGIO SCHENCKIO Poliatro Hagenaviensi, IOANNES *ANDR. SCHENCKIUS.*

Frater Fratri

D D D.

GYNÆCIORUM
HOC EST,
DE GRAVIDARUM, PARTURIENTIUM, PUERPERARUM ET Infantium cura:
COMMENTARIOLUS.

CUm multa triſtia & incommoda fœminis in fœtibus gerendis, edendisque in lucem ſupervenire ex ignoratione & incuria ſoleant, cogitavi me rem Chriſtiano Medico non indignam facturum, ſi, quæ ipſe tùm geſtationis tempore, tùm in puerperio obſervare debeant, in brevem quaſi cõmentarium redigerem: ex quo non nihil magis eruditæ, meliore frui valetudine, & ſervare fœtus, vivacioresque parere, & à partu corpus ſuum tueri queant.

PRIMIS MENSIBUS
Quæ cavenda.

QUamprimum igitur mulier uterum gerere incœperit, quod facilè ex menſtruis citra morbum & ætatem grandiorem retentis cognoſcet, ab omni vehementiore motu, & exercitio abſtinebit, ſive pedibus inambulet, ſive equo inſideat, ſive curru, aut

lectica gestetur. Nam ubi corpus validè nimis agitatur, acetabula uteri aut dirumpi, aut laxius resolvi consueverunt, & paulò post abortus subsequi.

Adhæc cavebit diligenter gravida, ne brachia sublimius elevet, neque grave onus gestet, neque duris sellis insideat.

Exercitji autem, quod semper cibum etiã in aliis præcedet, loco, pedetentim obambulabit, vel corpus vel brachia leniter fricari, demulceriq; permittat, lana filoque diducendo commoveat.

Cibo boni succi, facilisque concoctionis, & potu vini non valentis, ac meraci nimium, sed paululum diluti, aut, si quæ abstemia sit, aqua, in qua cinnamomum incoctum sit, moderatè utatur. Alimenta autem dulcia, acria, flatuosaque non assumet: item jejunia, sitim, vigilias, mœrorem, tristitiam, iram, & omnem aliam animi perturbationem vitet.

Familiares ejus nihil quod aut insalubre, ostendent, aut etiam nominabunt, ne si id appetat illa, & non assequatur, abortui præbeant occasionem, aut fœtus turpes notas indè reportet. Quòd si verò cretam aut argillam, vel carbones desideret, fabæ cum saccharo coctæ offerantur.

TERTIO MENSE.

ANte quartum mensem exactum, nulla venæ

venæ incisione, nulloque medicamento purgante evacuetur.

Sin autem magna sanguinis copia, & morbus aliquis incidens, evacuationem desideret, cucurbitulas cũ scarificatu adhibebis, humeris & brachio, maximè, quando his assueverit, paululùm extrahi poterit.

A QUARTO MENSE.

UBi jam Quartus transierit, mitti sanguis darique medicamentum solet, præsertim lene & benignum, cujusmodi gravidis & aliis teneris convenit. Atque hoc ad septimum usque mensem ex Hippocratis præcepto licet.

QUINTO SEXTO ET septimo Mense.

AB illo deinceps tempore, nullum ex cõmemoratis jam remediis adhiberi solet & debet eò, quod fœtus nũc grandior majore alimento & sanguine indigeat, & nullã quoque medicamenti commotionem ferat.

Quanquam mihi fœminæ aliquandò occurrerint, quæ adeò sanguine abundârint, ut nisi secundo mense illum detrahi curarent, tertiò facerent abortum: aliæ rursus, nisi septimo & octavo idem facere tentarent, aut

non possent tàm diu uterum gestare, aut fœtū ederent emortuum.

Verùm cùm hæc paucis evenire soleant, omnib. concedi non possunt, sed singulis pro sua natura & constitutione consulendum est.

Hoc autem omnib. gravidis prohibendū est, ne ullo gestationis tempore sanguinem ex talo mitti cōcedant, sed ejus loco, si morb. requirat, mannæ uncia ex jure gallinaceó, aut cassiæ fistularis tantundem, aut Syrupi ex rosis albo rubentibus, maceratis in rore majali confecti, unciæ instar cum modica aqua cinnamomi paulò ante cibum tutò assumi potest.

Quod si alvus tantum citra morbum astrictior sit, non alienum est jus pulli aut carnis vitulinæ elixæ, cum oleo, vel ex decocto malvæ, altheæ, mercurialis, & lini clysterem per inferiora inijci, minori tamen mensura, quā in aliis liberis dari solet, nempe decocti quicunce olei communis triente, sacchari sextante, cassiæ fistularis uncia. At Clysmi acriores, nec non glandes ex melle & sale cōfectæ, gravidis & puerperis in totum sunt noxiæ. Ex pingui carne suilla, quod laridum appellant, item ex sapore, aut vitellis ovorū, salis expertos commendantur. Sin autem clysterem nolit, vel ob pudorem, vel quod nō assueverit aliàs admittere, crudum vitellum unum

unum, aut alterum ovi recens, positi ex recenti gallinaceo, aut pisorum modicè coctorum jure calido adhuc dilutum cum momẽto salis & sacchari, sorbitiunculæ modo paulò ante cibum competit.

Quod si venter flatibus interdum distendatur, rectè facit fœniculi & anisi semen in pulverem redactum, mellique mixtum, aut enim saccharo tragematis instar. Si verò crura & pedes intumescant, oxyrhodino cum momento salis inungatur.

OCTAVO MENSE.

Octavo mense, qui periculosus esse solet, cibi meliores, quàm copiosiores convenient. Ut autem tunc cibo detrahi, ita exercitia corporis augere oportet.

Quia igitur tunc gravidæ, ob humores acres & ventriculum rodentes, animo deficere, & debilitari consueverunt, rectè electuarium Diarhodon aut aromaticum rosatum, aut diamargariton manè ante cibum assumẽt. Interdum mellis paululùm delingent: Sicut cibi fastidio laborantibus. Zinziber viride saccharo conditum, quod bidianum vocamus aut cortices citri, malorumque medicorum saccharo imbutos, sicut etiam syrupos interdum gustare ex usu est. Gravida præterea utetur sæpiùs melle, fœtus corroborandi gra-

tia. Ubi non longè à partu eſt, quotidie ficus ſeptem toſtas ante cibum alium comedet, ne ſecundæ alligentur, ſin autem alligatæ ad firmatæque fuerint, reſolventur. Sed nec gravidæ veſcentur ſalſis, ne fœtus abſque unguibus naſcatur.

NONO MENSE.

NOno menſe vicinæ jam partui non ocioſæ erunt, nec multùm ſedebũt, nec ſubſidebunt: nec in latera decumbent, ut fœtus ſe benè vertere nequeat, ſed ſupina decumbet. Non multùm ſe etiam inclinabit, ne fœtus ligamẽtis ſuis umbilicalibus vinculis implicetur, unde ſæpè mori cogitur. Obambulare autẽ & ſpaciari debet, magisque ſe aſcendendo & deſcendendo acclivia exercere. Cibis utetur levibus & concoctu facilib⁹, ut prunis Damaſcenis cum ſaccharo, aut ficubus, uvisque paſſis ante cibum aliũ. Deinde etiam lutea ovorũ, carnes & juſcula pullorum, avicularum, perdicum, phaſianorũ, piſces ſaxatiles bono jure. Atque tales cibi non ſolum hoc tantum menſe, ſed etiam duobus ſuccedentibus conveniẽt, ut partes naturales per eos dilatentur. Aſtringentia autẽ aſſaque alimenta, nec non oriza, ova dura, milium, & id genus alia in commodabunt.

Confert etiam balneum aquæ dulcis cum herbis emollientibus per intervalla ufitatum Laconicum verò, quod ſtuphā vocant noxiū.

A balneo venter oleo roſaceo et violaceo ungantur. Naturales autem particulæ adipe gallinaceo, anſerino, anatino, cum oleo liliaceo decoctoque ſeminis lini fœnigræci, altheæ, granorum cotoneorum, vel hoc quod ſequitur.

LINIMENTUM.

Malvæ.
Altheæ ſingularum inciſarum unc.
Seminis lini uncia.

Coquantur ex aquæ ſextario ad dimidias. Ex hujus decocti jure ſumentur unciæ tres, olei irini, amigdalini, ſingulæ unciæ. Medullæ cervinæ unciæ tres.

Hanc ex reliquis diluito, ac unctione calida utitor. Quin etiā medulla cervi ex aqua roſacea diluta uti licet.

Diebus quatuordecim ante partum venter manè & veſperi vino cretico & aqua lavandulæ irrigari debet, ut fœtus corroberetur valdè.

Quotidie panem toſtum comedet, ne accreſcat fœtui aliquid. Daß kein Gewächs werd.

Tum naturalia hoc fotu demulcire debēt.

FOTUS.

FOTUS.

Seminis lini triens.
Malvæ.
Altheæ ſingularum conciſarũ. M.I.

Condantur ſacculo, coquanturque ex aqua mediocriter. Vaporem hujus decocti gravida quotidie manè & vesperi in ſella perforata excipiet, cavens, ne ventus aliqua parte accedat: deinde linteo partes ita fotas abſtergat, ut ventrem inguinaque uti prius inungat.

Proximo jam partu, ut dies circiter decem ſolùm ſuperſint, & ſi prægnans jam difficultatem & dolorem ſentire incipiat, balneo quotidie utetur.

BALNEUM.

Malvæ.
Altheæ, an. M. 1.
Chamæmeli,
Mercurialis,
Adianthi an. M. S.
Seminis lini unc. iiij.

Hæc in aqua decoquantur, quanta ad balneum parandum ſatis eſt.

Non inſideat autem fœmina ſolio nimis calido, nec altius, quàm paulò ultra umbilicum, nec diutius, quàm hora dimidia ei inſideat, ne vires elangueſcant. Præſtat enim ſæpius repetere, quàm longiùs immorari.

Quodſi

Quodſi inſeſſum aquæ ferre nequeat, ſpongia aut pannis in eo madefactis naturalia foveat.

Laconicum, ac ſudatorium balneum eo tempore minimè convenit, ſed noxium eſt, quanquam ad nos mulieres eo utantur.

Poſt lavacrum ſemper naturalia lumbi, ilia, umbilicus, latera, aliaque illis vicina adipe quodam ex ſupra dictis, aut pingui medulla demulcebit. Imò etiam adipes interdum liquefacti naturalibus rectè induntur ſpongia aut canali clyſteris, ſi uterus aridus atque ſiccus, ipſaq; prægnans corpore mæro atque gracili exiſtat. Quin & ſuffitus ad partum facilem conducit utero adhibitus.

SUFFITUS GENITALIUM AD partum facilem procurandum.

MUſcus ambarum, gallia muſcata, lignũ aloes, prunis ardentibus impoſita, nec non hærbæ odoratæ, menta, pulegium, calamentum, origanum, majorana, grati ac ſuavis ſunt odoris, locos muliebres aperiunt, & ad inferiora trahunt.

Cavendum autem, ne hujuſmodi aromatica naribus adhibeantur, ſed potius paſtilli ex Galbano, laſere, mirrha, vel ruta.

Cibus quis ex uſu ſit.

Tunc

Tunc etiam juſcula ex gallinis, capis, & ſimilibus aſſumere: Vinum autē lene & generoſum, aqua dilutum bibere conſilium eſt.

CONCLAVE IN QUO gravida pariet, quale.

Non parum facit ad fœlicem partũ, ut conclave, in quo parturiens agit, temperatum ſit, hoc eſt, non nimis frigidum aut calidũ. Nam illud uteri os claudit, hoc vires diſſipat ac digerit. In æſtate igitur, ſi calor urit pavimentum, foljis ſalicis, & pampinis vitis, aqua roſacea, cum modico aceti conſpergi, irrorarique poterit. Per hyemem hypocauſtum ſublime, modicè calefactum conveniet: aut conclave, quod foco perenni incaluerit, ſicut in Italia, Gallia & aliis calidis regionibus fieri ſolet.

Hoc autem ubique expedit, ut particulæ naturales & vicinæ pannis moderatè calidis foveantur.

PARTU INSTANTE QUID agendum.

Partu jam inſtante, & doloribus urgentibus, commodo erit, ſi alvus ſua ſponte deſcendat: ſin autem aſtricta fuerit, ſolicitari debet clyſtere leniore. Nam recrementis ejus dejectis, uterus, & viæ, per quas foetus tranſit minus comprimuntur, eoque facilior partus ſubſe-

ſubſequitur. His probè curatis parturiens in lectulum, ſi tenera, imbecillis, craſſa & carnoſa eſt, collocari debet. Paratur autem in hunc modum.

LECTULUS PARTURIENTIS *quomodo parandus & quibus.*

Sacculus amplior ex lineo panno confectus ſtramine repleri debet, in terramque ſterni, ut pars ejus ſuperior ſit elatior, quam inferior. Huic prægnans incumbet, ita ut reclinare, ac pẽdere potius quàm jacere videatur, pedibus ad ſe retractis, ne offendatur.

SELLA QUIBUS CONVENIAT.

Validæ ac robuſtæ in ſellam collocentur quæ etiam poſteriorem partem non rectam ſed declivem aliquantum habeat, ut parturientes quaſi reſupinè inſideant, pannis aut lacinjis tergo injectis.

In hac venter cum toto pondere citius quam in lectulo deſcendit. Verùm ſæpè fit, ut univerſus, foetus ad uteri os procumbat, antequam id cum locis vicinis laxius patentiusque evaſerit, eoq; diutius ille hærere inibi cogatur, undè non exiguum vitæ periculũ accedit.

IN

IN IPSO PARTUS ARTICULO quid obstetrix aget.

UBi jam pariendi dolores magis magisque augeſcunt, obſtetrix oleo chamæmelino & liliorum alborum partes naturales intus ungat, nec prius parturientem in ſellã quam uterum jam laxari atque reſolvi, humoresque largius emanare ſentiat, collocet.

Adhæc non ante illam ad labores conatusque adigat, quàm partus ſe conſpectui exhibeat. Quippe irriti ſunt, & parturientis vires adeò convellunt, ut poſteà, cum opus illi erit, non ſufficiat.

Commodè autem ſedebit è regione parturientis, obſervabitque diligenter, quam in partem fœtus ſe moveat. Nam ſi is rectà ad os uteri tendit, naturalia odoratis oleis demulcebit: Sin autem in latera declinet, ambabus manibus ventrem veluti reget, & moderabitur, ut ad os procedat. Si manus aut pes primùm ſe oſtendat, obſtetrix exigua & & blanda manu, foeni græci & ſeminis lini decocto jure humectata, leniter in locum ſuum reducet.

Quædam fœminæ adeò arctum habent os uteri, ut citra auxilium vix aut nunquam foetum excutere poſſint. Idque accidit varijs de cauſis: vel enim calor alienus à naturali ſuperveniens interiora nimis coarctat; vel nimis

mis grandis est fœtus: vel parturiens iusto pinguior: vel fœtus est mortuus, qui naturam motu iuvare nequit: vel etiã frigus, plerunque in hyeme, præsertim iuvenculis, quæ angustũ habent uteri ostiũ, adhuc magis adstringit: vel calor interdum in nonnullis adeò dissolvitur, ut viribus in fœtu excutiendo deficiant. Cum itaque difficultas pariendi apparet, quamprimũ IESUS CHRISTUS unicus in periculis servator, ex animo invocãdus, ut sua gratia miseræ parturienti adsit.

FOETU JAM PRODEUNte in lucem.

VBi jam fœtus aut capite aut pedibus in lucem prodit, pariens animari debet, admonerique, ut spiritum, quantũ potest, reprimat, contineatque, ut eo conatu foetum excutiat. Obstetrix autem interea regionẽ uteri, quæ supra umbilicum est, manibus leniter cõprimet, urgebitque foetum ad inferiora. Etsi astrictio uteri, partum reddit difficilem: parturiens in balneũ collocanda est, cui incoctæ sunt malvæ, foenigræci, lini semina & ordei latera coxæ, atque ilia ex oleo rosaceo & violaceo inungantur. Crura validè fricentur. Oxysacchara cum menthæ & absynthji utrisque drachma semisse potui exhibeatur. Parturiens ipsa lentè per cubile ducatur. Qui assistunt parturienti vultum ejus

non inſpiciant, ut quæ pudore afficiuntur, in partu, ut poſt illum, unde fit, ut minus acriter fœtum edere conetur.

SI SECUNDAE MINUS PROMte rumpantur.

QUod ſi membrana fœtum continens ſecundæ dictæ, quòd poſt fœtum edatur, minus facilè rumpatur, ſed pertinacius reſiſtat, obſtetrix unguibus ſuis dilacerare, aut digitis appræhenſam forcipe fœtu ſalvo, incidere debet.

Contrà ſi ſecundis diſruptis aut præciſis, humores omnes antè profluxerint, quam fœtus prodeat, & naturales loci fuerint exiccati, adeps anſerinus, cum oleo ex liliis albis, liquatus eis infundatur tepidus, aut albumen ovi cum vitello indatur.

FOETU EXCUSSO SI SECUNdæ adhuc retineantur, quid agendum.

SI foetu excuſſo ſecundæ adhuc retineantur pertinacius, ſternutamentum excitari debet, ſi ſponte non provenit, zinzibere, aut alio quodam acri naribus indito. Aut monocerotis cornuferi in pulverem redacti

ſcrupu

ſcrupulus ex vino albo calidè bibendus: vel ſuccus borraginis potui datus eas educit, quia facilè vomitum movet, eoque illę educuntur.

ALIUD USU COMPROBATUM *ad ſecundas extrahendas.*

Sexleos
Mirrhæ
Cinnamomi
Caſſiæ odoratæ, an I ʒ.
Cum aqua artemiſiæ ſumatur.

ALIA.

Pulvis lapidis gagatis potu ſumtus. Aut pulvis ſeminis malvæ drachmæ inſtar ex aqua calida. Aut ſuffitus ex ungula caballina.

FOETUS MORTUI EDUCTIO.

SI fœtus mortuus fuerit, rutæ, artemiſiæ, abſinthii & piperis nigri ſingulis ad pulverem tritis æquales partes, ex vino vel aqua cevi lupini incocti ſint, potui dabitur. Aut verbena ex vino vel aqua vel aceto. Satureja trita ligataque ſuper ventrē ſive mortuum, ſive vivum adhuc educit. Vel

butyrum cum melle ex vino, decoctum hyſopi benè ſiccati ex aqua calida. Quod ſi his non cedit, ruta, arthemiſia, oppopanæum, abſinthium, trita ex modico oleo & ſaccharo, inguinibus vel umbilico imponantur. Ad hæc exuvium ſerpentis fœminæ circundatum, cinguli modo. Idem poteſt lapis ætites, fœmori alligatus, ubi fœtus exiverit, ſtatim amovetur, ne uterus ſimul à fœtu edito prodeat. Quin etiam ſternutatio ſola partum accelerat, adhibenda autem ore & naribus conſtrictis, & zinzibere aut alio quodã illis indito. Hinc enim maxima vis ſpirituũ ad interiora depellitur.

PUERPERARUM ALVUS *aſtricta, ut blandè ſolvenda.*

SI alvum non dejicit primis puerperij diebus, ficum per medium diſſectum univerſumque in penicilli formam redigito: & glandis loco utitor ano ſubjiciens: aut granum coriandri ſaccharo conditum ano indito: aut carnem ſuillam ſale conditam & glandis inſtar formatam, ano ſubdito: aut glandem ex ſapone albo formatam ei applicato.

Quatuor aut quinque diebus à partu leni clyſtere ex ſelibra olei communis quadrante,

te, ordei decocti juris, ſacchari ſextante, vitello ovi trito licet uti.

Quod ſi octavo die nondum alvus ſatis reſpondet: caſſiæ recenter extractæ, ſaccharo conditæ drachmæ tres, manè & veſperi ante cœnam aſſumantur, inſtar boli, & ſtatim cibus ingeratur.

QUAE AD LOCOS NATURAles adhibenda.

Quamprimùm foetus fuerit excuſſus, hoc aſtringens fomentum naturalibus admoveatur.

FOMENTUM.

Roſarum rubentium P. II.

In vini ex rubro nigricantis ſelibra, aquæ quadrante ad tertias decoquantur: deinde juri ovum integrum indatur commiſceaturque hapſis cannabinis excepta locis applicētur, biduumque retineantur.

ALIUD.

Olei hypericonis triens,
Aquæ roſaceæ ſextans,
Succi Polygonij uncia.

Mixtis iſtis hapſi imbuti naturalibus admoveantur.

Unctio.

Venter autem ſtatim etiam hoc unguento illinetur, ne rugas aut deformitatem acquirat, ſed potius confirmetur, & in priſtinam formam redeat.

Olei terebinthinæ ſextante
Myrtei uncia,
Geniture cati ſemuncia.

Hæc autem in oleis commemoratis liquari debet.

CINCTURA VENTRIS.

Poſt unctionem pellis canina probè à cerdone apparata inunctaque olei myrtei ſextante, maſtichini uncia, olei hypericonis ſemuncia. Sed tam ampla eſſe debet, quæ totum ventrem comprӕhendat, paulò ſupra umbilicum uſque ad naturalia, arcteque conſtringet eum, ſed citra dolorem. Poterit autem commodè hoc fieri, ſi in latere ſiniſtrò filo ſuatur: calida ſatis ventri admoveatur, & linteis quadruplicibus aut ſextuplicibus ſuper contegatur, deligaturis idoneis

neis ea vincientibus, ut venter calidus conſervetur.

Naturalibus autem locis, à ſecundo die usque ad ſeptimũ, lintei oleo myrteo & hypericonis ęquali portione imbuti applicẽtur.

SEPTIMO PUERPERII DIE.

Sex diebus exactis, ſeptimo particulæ naturales hoc decocto foveantur.

Roſarum Rubrarum
Agrimonii,
Meliloti
Chamæmeli an. M. I.
Foliorum hypericonis.
Foliorum cotonei,
Myrtorum an. P. II.

Ex vino rubro craſſoque & aſtringente cũ modica aqua coquantur ad tertias: manè & veſperi ante ſomnum naturalia foveantur.

OCTAVO DIE.

Emplaſtrum ex albore ovi, & modico pipere paratum hapſisque cannabinis èxceptũ, ventri admovere convenit.

NONO DIE.

Si emplaſtrum hoc gratum non eſt, pellẽ caninam iterũ oleo myrtheo & maſtichino

imbuere, ventrique ſuperimponere, & faſcijs deligatum ad finem usque puerperii geſtare conducet.

LINIMENTUM AD LAC DISſipandum.

Ut lac ad mammas regurgitans citra offenſionem diſſipetur, hoc linimento utendum erit.

Ceræ ſextans,
Olei lini ſelibra,

CEra liquata fiat linimentum, quo lintei intincti mammillis pro earũ amplitudine imponantur. Ubi jam diſcuſſum nec dolor amplius urget, alii lintei aqua ſtillatitias glandium imbuti, ſuperimponantur. Verum hoc illis tantum conſulo, quæ ſuum ipſæ foetum non lactant. Quod ſi etiam in lactantibus tumor ex copia conflatus in mammillis inflammationem minari videtur, priori illitu uti licet, glandium verò aqua abſtinendum.

BALNEO QUANDO ET QUALI utendum.

A vigeſimo die ſi maſculus infans fuerit, vigeſimo quinto, ſi fœmella, hoc utetur balneo.

Majo-

Majoranæ,
Pulegii
Meliloti
Hypericonis
Millefolij.
Pimpinellæ, an. M. III.
Foliorum lauri, p. II.
Corticum mali punici triens,
Farinæ fabarum veterum lib. 5.
Farinæ ordei. lib. II.
Cummini contusi in pulveremq́;
redacti. lib. III.

Herbas minutim concisas in sacculum condito: fabas autem, océteum, & cuminũ alteri seorsim indito. Omnia simul in lebete grandi, qui aquæ duas partes, vini unam contineat, decoquantur pridie, quam balneo uti velit, & in dolium transfundatur, quod probè cõtegatur. Sequenti die balnei aquam recalefacito. Cavendum autem, ne nimium calenti lavacro insideant. Oportunum autem tempus erit, horis duabus ante cibum manè & vesperi. Cæterum puerpera sacculo, in quo farinæ sunt conditæ, insideat, sed non demissiùs, quàm ad usq; oris ventriculi regionem.

ALIUD.

Dolium, in quo fæces vini albi adhuc hærent, aqua fluviali impleatur, agiteturq; huc

illuc, ut omnia admiſceantur, deinde ſinantur rurſus fęces ſubſidere.

In hac aqua coquantur

Folia lauri
Roſæ rubræ
Conſolida utraque
Hypericum
Pulegium
Pimpinella, an. P. II.
Farinæ fabarum veterum lib. VI.
Farinæ ordei lib. II.

Puerpera inſideat ſacco, cui farinæ inſunt, aut alteri, qui furfures tritici contineat.

AD TORSIONES VENTRIS in puerperio.

TOrſiones & roſiones ventris præcipuè quæ ex magno uteri in pariendo conatu & labore trahuntur: interdum etiam ex materia quadam bilioſa intus contenta: interdū ex flatibus retentis.

EXTERNA REMEDIA.

EXtrinſecus igitur valet egregiè muſcus cybeticus, umbilico impoſitus. Adhæc oleum anethinum ventri tàm calidum, quàm ferri poteſt, illutum.

INTERIORA AUXILIA IN CIBO.

CIbi loco vincit jus veteris galli, aut capi, cum modico anethi probè decocti, aſſumere.

Potus

POTUS.

POtioni autem convenit aqua ex ſaccharo & cinnamomo confecta, quam Hippocraticam vocant, quæ hoc modo componitur.

Aquæ coctæ, aut calentis adhuc ſextariis ductus

Cinnamomi ſemuncia
Sacchari triens.
Piperis nigri grana tria.

Admiſceantur, macerenturque horis ſex, deinde colo, quam manicam Hippocratis officinæ appellant, trajici debent. Hac potione puerpera utetur tepida, ſed ad modũ modicè. Sin hanc faſtidiat, vino tenui, leni, & claro: niſi febris impediat.

Fit quoque potio ad dolores propter flatus retentos è melle & vino albo ſingulorum unciis duabus.

Nonnulli maxillæ lucii piſcis, ambræ & zinziberis an. I ʒ. ex vino albo potu propinãt.

NUTRICIS RATIO.

INfanti jam nato mel lingendũ datur, poſtea lacte nutrietur materno, quod omniũ optimè ei convenit. Sin autem ob neceſſitatẽ aliquam illo frui non poteſt, nutrix deligẽda ſana eſt: nec junior annis 24. nec profectior triginta quinq;, colore albo rubenti, quę nõ aliis

vitijs infecta, nec nimis recens puerpera fuerit, nec diutiùs lactaverit: mãmillas non habeat infirmas, nec plus æquo amplas, sed pectus amplum, pinguis mediocriter. Cibis utetur electis concoctu facilibus & probum succum gignentibus. Abstineat aromaticis calidis, ut pipere, zinzibere, cardamonio & similibus: item porris, cæpis, alliis, salsis, austeris, acribusq;. Vinum efficax & valens, sicut aquam crudam vitet: cibi immoderationem potusque fugiat: nam ea lac corrumpit, & pueris elephantiam, morbum comitialẽ, & alios morbos parit. Abstineat etiam à curis & solicitudinibus, caveatque, ne menses irritentur.

Somno non nimis longo indulgebit: nam is reddit lac pituitosum. Similiter nec diutius æquo vigilabit: hinc enim lac calidius, acrius, & puero ingratum efficitur. Exercebit se probè præsertim brachiis, nempe sarciendo, texendo, nendo: hinc enim mali humores consumuntur, ut otio augentur.

Concubitus nutricis puerum valde offendit, ut qui primum lac imminuit: & id ingratum gustu reddit: calidumque & hircum resipiens, quod puero non parum incommodi parit. Qua de causa olim mariti fustibus, tanquam equi, ab uxoribus arcebantur.

Quod si lac minuatur, pultes ex farina fa-

barum

barum & oriza conveniunt: item ex pane similes, cum lacte & saccharo confecti: his additur non nihil etiam seminis fœniculi.

Sin autem lac fuerit spissum, tum attenuari debet cibo tenui vinoque subtili, & syrupo acetoso, nec non exercitiis. Si tenue nimis & aquosum, alimenta crassa & valida, somnique longiores conveniunt.

Ad lactis corruptionē conveniet artemisiæ crassiùs contusæ pauculum & linteo panno impositum jusculo indere, addito mellis momento.

INFANTIS CURA.

QUod si alvus infantis fluida fuerit, alimenta crassa & valida somnique longiores erunt. Tam diu autem pueri lacte nutriantur, donec caninos dentes seu acutos, ediderint. Quod si ante hos vinum aut cerevisiā & alias potiones bibant, corrumpuntur: ubi verò dentes istos acquisierint, quotidie brachia ipsorum & spina post somnum leviter fricanda sunt.

BALNEUM AQUAE DULCIS pueris utile est, ut ex quo augescant, increscantque.

IN aqua ad horæ quartam partem jejuni lavandi ante cibum, ita tamen, ut alvus prius descenderit: deinde oleo ex olivis calido illuendi,

Non

Non parum refert, quomodo pueri fasciis involvantur: nam cum aut prorsus non illigantur: aut nimis laxæ sunt fasciæ, fluxionib. abscessibus, gibberis & aliis incommodis sunt obnoxii: præcipuè autem claudi facilè reddũtur, ubi genua ligãtur, & crura manent libera.

Cum plorant aut dolorẽ sentiunt, aut dormire volunt, placandi sunt aut exhibita mamma, aut cantu, aut dimotione sive in cunis, sive in lectis pensilibus, sive gestatione. Observandum est, ut pueri rectè jaceant, sive decũbant, non nimis tecti operimentis, nec nimiũ paucis, ut perfrigescant: adhæc ut lintea, quibus involvuntur, sint munda. Nam sordibus ac excrementis infecti, pueri offenduntur.

A tertio anno usque ad septimum blandè sunt educandi, nõ severè objurgandi, aut verberandi, aliàs aut fiunt nimiùm meticulosi per totam ipsorum vitam, aut nimiùm attoniti ac fatui.

In primis adhuc annis non sunt ad itationẽ cogẽdi, nam cũ omnia ossa, ceræ modo sunt mollia: & corpus gravius incidat, claudi aut in totũ pedibus resoluti fient: cibus ter quotidie usq; ad annũ tertiũ dari illis debet, nã si nimis repleantur: convulsionibus & morbis aliis infestari solent.

Sexto & septimo anno ad ludos literarios sunt mittẽdi, credẽdiq; præceptorib⁹ benignis & moderatis, qui eos non deterreant. An-

Ante hos annos non ſunt ad labores duriores cogendi: aliàs non creſcunt, ſed parvi manorum inſtar manebunt.

MORBI INFANTIUM.

UBi infans ægrotare incœpit, verbi gratia, morbo frigido, nutrix cibo ac potu calido ſiccoque alenda eſt, atque ita illico conſaneſcit. Sic etiã ubi aliis morbis, ut febri, corripitur, nutrix aqua plantaginis & ſimilibus utetur. Pulticulæ puerorum ex mica panis contrita, quam ex farina paratæ ſalubriores exiſtunt. Usq; ad annũ ſecundũ mel illis exhibendũ eſt ſæpè, nam id convulſiones alvique aſtrictionem & ne lactaria noceant, prohibet.

Cum infantes lac revomunt, corallium ex collo usque ad umbilicum eis ſuſpẽdendum eſt. Valet etiam ad dentes: idem pręſtat etiam ebur.

MORBI ET SYMPTOMATA A partu puerperis ſupervenientia.

Ad torſiones ventris à partu.

A Partu ſæpè fœminis torſiones & dolores ſuperveniunt, nam uterus tanquam fera ſylveſtris ob ſubitam evacuationem, quaſi vagando huc illuc, inclinat. Venter itaque ſucco ſambuci cum farina ordei & albumine ovi mixto, obduci debet. Vini calidi, in quo cyminum coctum fuerit, potio cõducit.

Suffitus

Suffitus autem ex ſtyrace calamita, thure, ſemine, apij, ſingulis drachmæ inſtar, plurimùm profuerit.

AD RUPTURAM GENITALIUM & perinæi, quæ ex partus difficultate accidit.

AD rupturam naturalium, quæ ex difficultate partus accidit, radicis conſolidæ majoris exiccatæ, cyminũ & cinnamomi pulvis vulvæ inditus, valet.

Nonnullis perinæon rumpitur ex partu, ut unum inter uterum & anum fiat foramen, idemque curſus, unde ſæpius uterus exit, indureſcitque. Partes itaque affectæ vino calido, in quo butyrum reſolutum fuerit, foveri debent, quouſque uterus emolleſcat, & tũc leniter hic reponendus eſt, poſtea perinæon ruptum, tribus locis, vel quatuor, filo ſericeo ſuetur: mox pannus lineus utero juxta ipſius magnitudinem imponatur; poſtremò liquida pice oblinetur: nam ob hujus gravem odorem uterus retrahitur. Tãdem rupturam pulvere ex conſolida utraque & cumino ſuperinſperſo curamus: puerpera autem in lecto collocanda eſt, ſic ut pedes elatiores habeat: ibi ad dies octo vel novem continuos decumbet, cibum capiet, alvi excrementa, urinamque reddet. A balneo abſtinebit tàm diu quam diu ſuſtinere poſſit: item ab ijs omnib⁹

quæ

quæ tuſſim movent, & à cibis, qui non facilè concoquuntur. Ad hujuſmodi periculum vitandum in partu, pila oblonga ex panno indatur ano, & quotiens parturiens fœtum edere conatur, illa valenter imprimatur, ne perinæi fiat diſruptio.

AD FLATUS UTERI.

SI loci naturales flatus excipiant, qui incluſi dolorem pariunt, fotus ex decocto ſinapi vel cepæ confert: vel in aliis quoque tanta ſæpè flatuum copia infeſtat, ut fœmore rupto, aut iliace videantur: quibus conducit balneum ex malva, parietaria, & ſimilibus, & venter ſæpè emolliendus. Diu autem in balneo morari oportet: deinde extra illud emplaſtrum ex tapſi barbati ſucco, rapiſtri & farina ordei, calidè impoſitum, tùm rurſus balneo utendum.

AD PRURITUM.

SI partes illæ pruriant, ut fœminæ illas ſcalpendo excorient, unde puſtulæ naſcuntur, quæ maximè offendunt, ungi debent unguento quod ad ambuſta inſcriptum eſt. Recipit autem pomum unum, bolum armenũ, maſtichen, thus, oleum, vinum calidum, cæram & ſævum. Sic autem paratur, pomum expurgatum interioribus & externis corticibus concluſum, ponitur in olla ad ignem

cum oleo, cæra & ſævo, & eum inferbuerit maſtiches, thus in pulverem redacta, imponuntur, deinde percolantur per pannum.

AD HAEMORRHAGIAM.

QUibus immoderatus fluxus accidit ſanguinis, ſuccum artemiſiæ, ſalviæ, pulegii, perſicariæ, & id genus aliarum herbarum, ſyrupi modo paratum exhibere convenit. Quinetiam balnea ex illis adhunc affectum parari ſolent: vel emplaſtro ex argilla mixta cum aceto quod dextro lateri imponatur. Si ex naribus fronti, & temporibus applicetur, pro lateris ratione, ex diametro habita. Non autem fit ſanguinis fluor ex naribus, niſi maſculus progignatur.

AD PROCIDENTIAM UTERI ex partu.

BAlneum conducit ex artemiſia, pulicaria, iunipero, camphora, abſynthio decoctis ex aqua, in hoc puerpera inſideat uſq; ad pectus: poſtea leniter lecto imponatur, decumbatque pedibus retractis, ut uterus in ſuum locum redeat.

Intromiſſus jam, pulvere pulegii, galangæ, ſpicænardi, nucis muſchatæ, garyophillatę cũ oleo moſchellino & pulegii in pãniculũ rarũ & ſubtilẽ inſtar pilæ illigato & indito, atq; os uteri obſtrui, ut non iterũ procidat. Cu-

dat, Cura a. ut retrorſum verſus renes penetret: atq; ibi ligandum eſt, antequam autem id fiat, emplaſtrum ex baccis lauri, naſturtiis, thuris, cinnamomi ſingulis quod ſatis eſt, in pulverem redactis, & ad ignem calefactis miſceatur mel. Id calidũ adhuc renibus imponatur, & deligetur faſcia, qua pila utero indita ligata eſt.

Puerpera verò dies novem & plures, ſi neceſſe fuerit, in lecto ſupinè decumbat: ſic ut ne ſe dimoveat, niſi magna neceſſitas urgeat. Talis autem cibus ei dabitur, qui non facilè per alvum deſcendat: nec urinam ſæpè moveat. Jam verò egreſſo poſt partum imponimus lycinium comprimendo ne exeat: niſi cum urinam reddit. Tertio die balneum paramus, deinde pulveris ex zinziberis, piretri, cinnamomi ſingulorum æquis partibus inflantur, ne intumeſcat.

AD HAEMORRHOIDAS à partu.

HÆmorrhoides ex vitio partus ortas curamus balneo ex abſynthio, abrotano, caſſia lignea, cortice fiſtulæ caſſiæ, decoctis valenter ex vino: ubi puerpera egreſſa fuerit balneum, bombacem pulvere aloës, cum oleo pulegii mixto tinctam ſubjicito.

AD DOLOREM MAMMILLARUM ex lacte contractum.

ARgilla aceto ſubacta emplaſtri modo valet, & lac aſtringit: ſed locus prius aqua calida fovendus eſt.

AD MAMMILLARUM abſceſſum.

EMplaſtrum ex althea, malva, abſynthio, artemiſia & axungia valet, ubi tumor in faſtigium attolletur, nucleos contritos impone: Quod ſi abſceſſus non rumpitur, ſcalpello aperiatur, & paulùm exprimito, ne ex ſubita evacuatione ſuperveniat deterior vomica: rupto immitte Lyciniũ bis vel ter quotidie vitello ovi illitũ, & therobinthina, quod mirificas vires obtinet: quod ſi in fiſtulam abſceſſus transeat, radicem ellebori nigri intinctam oleo vel melle imponito. Vel pulverem ex lappa aſpergito: his enim omnis fiſtula expurgat꞉ & emoritur: modò nõ fuerit inter oſſa, quare tãdiu hæc adminiſtranda, donec eadem emoriatur, & exiccatur, poſteà ulcus curetur.

HACTENVS.

ΠΙΝΑΞ

ΠΙΝΑΞ
AUCTORUM IN RE MEDICA, GRÆCORUM, LATINORUM

priscorum, Arabum, Latinobarbarorum, Latinorum recentiorum, tum & peregrinis linguis cluentium, Exstantium, MS. promissorum vel desideratorum:

QUI GYNAECIA, SIVE MULIEBRIA PLENO ARGUMENTO sive ex instituto scriptis excoluerunt & illustrarunt.

E' MAGNO OPERE PANDECTARUM, ET PARTITIONUM MEDICINALIUM propediem publicando, quo vel LOCORUM COMMUNIUM instar, vel INDICIS loco, in omnes nostræ ætatis Medicinæ Auctores, Græcos, Latinos, Arabes, Barbaros, Veteres & Recentiores lector eruditus, magna commoditate, nec minore facilitate utetur, succinctius exscriptus.

AUCTORE

IOANNE GEORGIO SCHENCKIO

à GRAFENBERG, MEDICO.

ARGENTORATI,

Impensis Lazari Zetzneri Bibliopolæ.

M. DC. VI.

MEDICI GRÆCI, ET GRÆCO-LATINI.

HIPPOCRATES divus, Gynæciorum argumentum lib. aliquot inter omnes illustravit. Cujusmodi, de natura muliebri liber. Calvus, cujus ut prima versio, ita velitaria, bis hunc intulisse lib. Hippocrateis videtur. Inibi Asclepiada summus, affectuũ partium genitalium muliebris sexus caussas, signa & curationem potissimum persequitur. Idem carptim quædam etiam ad partum facientia immiscet. Libri argumenta pro instituto ordine Voluminis Pandectarum perpetuò adscribenda, veluti insequentium omnium causâ brevitatis hîc prętermittim⁹. HIPPOCRATIS, de mulierib. morbis lib. II. Gynæciorum materiam accuratius clarantes. In his inimitabilem se præstitit, ut quos, dicente Cardano, nec tota posteritas potuit plenè vel imitari vel intelligere. Cordæus, in primũ luculentos 7. Comm. inscripsit. HIPPOCRATIS, de sterilibus liber: causas & curationem infœcunditatis refert. Cardanus dubium, nec nisi pro occasione necessariũ, decernit. HIPP. de fœtus ectomia, seu partus immortui extractione, libellus: brevis admodum, Quem idem Cardanus incerti & parvi momenti libris connumerat.

THEOD. PRISCIANI Archiatri, ad victori-

ctoriam (Salvianam alibi) Gynæcia sive Muliebria, tribus lib. inscripta, dictione Latina pura. editionis Basil. apud Frobenium, ∞ Iↄ XXXII. G. Krauth Medicus, OctavI Horatiani inscriptione, cum libellis medicis plurib. aliis conjunxit. editionis Argentor. apud Schottum, ∞ Iↄ XLIV. charta fol. Prostant etiamnunc cum Medicis antiquis latinis, in Aldiniano codice, ad finem. editionis ∞ Iↄ XLVII. charta fol. G. Volphius Tigurinus, cum Moschione, Cleopatra, Aliis, in Harmoniam, operis Gynæciorum conjecit. In præfatiuncula ad Timotheum fratrem, toti operi præfixa, auctor libellos suos stylo græco primùm se conscripsisse, & latino demũ sermone convestivisse, de seipso testis est.

CLEOPATRÆ Gynæciorum lib. 2. quos Theodeten & Methicum inscripsit. Volphius, Amicus noster, Harmoniæ Gynæciorum, cum Prisciani, Moschionis, scriptis subintulit. Cleopatræ Gynæcia M S. supersunt in Florentina Bibl. ad S. Mariam.

SORANI, Menandri & Phœbes F. Ephesii Medici, de utero & muliebri pudendo libellus. Græcè. editionis Lutetianæ, apud Turnæbum ∞ Iↄ LIV. charta 8. cum Ruffo Ephesio. Aetius ejusdem fragmenta refert: De uteri imbecillitate, de uterino furore, de uteri resolutione, de uteri procidentia, œde-

mate, Satyrias: quî fœcundæ mulieres dignoſcantur, de ſcyrrho & ſcyrrhomate uteri. Et hæc omnia è IV. lib. SORANI Junioris, cujus Suidas eſt meminens, tranſſcripta.

SORANUS Epheſius, Medicus Junior, Muliebrium rerum libros IV. ſcripſit. Suidas.

CL. GALENO adſcriptus liber, de Gynæciis, cum cœteris ſpuriis, una & altera pagina exſtat. qui nonniſi morborum aliquot matricis auxilia refert, jejuna & anguſta penitus tractatione. Nic. Rhegius Calaber, è græcis latina fecit.

MOSCHIONIS, Medici græci recentioris, Mulieb. morborum liber, Græcè ſcriptus. Continetur Volumini Gynæciorum à G. Volphio concorporatus, cui Geſnerus animadverſiones inſcripſit. Latinum Moſchionis exemplar Volphius eodem loco in Harmoniam, conjunxit. Græcus M S. codex, è quo primum Baſileæ procudi cœpit, proſtat in Auguſtana bibliotheca. aliud item exemplar, in Veneta S S. Joan. & Pauli. Nomen ipſum Moſchionis, quum Judaicum ſit, interpretis Judæi vel Latini eſſe, qui è græco latinū fecerit, Geſnerus cenſet: argumento, quod Moſchion in præfatione latini exemplaris græcum Gynæc. librum, auctore non nominato, ſe convertiſſe profiteatur. At hæc citra vindicias arbitraria ſunto.

LATINI PRISCI.

COELIUS AURÆLIANUS, sive SORANUS Latinus, in Opere Acutorum & Diuturnorum morborum, inter multos alios proprios sparsim citatos, nec exstantes, Gynæciorum libros etiam commemorat. CL. V. Adrianus Junius adfirmat hunc auctorem LUCIUM COELIUM ARRIANUM nominandum, qui Celerum & Tardarum Passionum libros illos scripserit. Doctiss. Mercurialis passim lib. Variarum lectionum suarum, eosdem SORANI esse decernit, nec vana conjectura, ut legenti cap. 1. lib. 2. Celerum pass. & alibi patebit. Sorani proinde fuerint hi libri, ab Aureliano ex Græco, stylo Aphricano translati.

SATYRÆ Gynæcia MS. in bibl. Florentina, ad S. Mariam. Considerandum an SOTIRÆ obstetricis, apud Plinium.

SOTIRÆ obstetricis Gynæcia, titulotenus commemorat Plinius Hist. Mundi lib. 28. cap. 7.

MUTIONIS, vel MITIONIS Smyrnæi, Gynæcia MS. ad S. Mariam, Florentiæ. Miction aliquis, qui rhizotumena scripsit, citatus Plinio.

ARABES.

ALBUCASES Arabs, etsi ex instituto hoc argumentū non excoluit, Ea tamen, quæ libro 2. Chirurgiæ per capita aliquot retulit,

ad extractionē fœtus & secundinę per instrumenta chirurgica, faciunt. Exstat id opus etiam MS. in Bibliotheca Schenckiana; charta fol. cum picturis. Ad Albucasin auctorē referri quoque debet ALSAHARAVII Arabis Medici præstantiss. & vetustiss. Theorica & Practica, opera P. Riccii & Grimani edita. excusū opus Augustæ Vind. ∞ IↃ XIX. charta fol. Ejusdem Alsaharavi Antidotarius MS. charta fol. paginis 310. & sectionibus 23. absolutus, exstat apud me in Bibliotheca Schenckiana. Idem Antidotarium, Galaf Israëlitæ, vel Judæi Ilerdensis, natione Catalani nomine exivisse fertur alicubi in Italia olim. Ad eundem auctorem referas, BULCASIS De medicamentorum præparatione librum, cum Me suis operibus conjunctum. quem alii Servitorem nominant. Sed & Albucasi Antidotarium apud Matthæum Dresserum exstare adfirmant. unde diligenti Alsaharavii theoricæ & practicæ, nec non Albucasæ & Bulcasis atque Galaf librorum collatione & lectione, facilè adparebit unius Auctoris esse hæc omnia: nec malè de re medica promeriturum, quisquis ea conjunctim, cum Antidotario publica faceret.
De his in Pandectis.

ALBERTI, Ratisponensis Episcopi, propter doctrinam MAGNI cognominati, De partu hominis lib. 1. De formatione hominis lib. 1. De secretis mulierum. Exstant cũ Auctoris operibus.

HENRICI de SAXONIA, Alberti discipuli, De secretis mulierum liber, ab Alberto transcriptus. dictione barbara, nec magni momenti. editionis Augustanæ veteris, apud Sorgium, charta 4.

EROTIS Medici, Iuliæ liberti, Gynæciorum librum, curandorum morborum antè partũ in ipso et post eum, primus omniũ G. Krauth Medicus industrius exhibuit. editionis Argentoratẽsis, apud Schottum, ∞ IↃXLIV. charta fol. cum Aesculapio, Octavio Horatiano, Oribasio, Hildegardi, Aliis. Exstat in super cum Medicis antiquis latinis, in Aldi codice, tertio loco. Editionis verò Lutetianæ apud Foucheriũ. ∞ IↃ L. charta 16. Venetæ autem è Valgrìs I prælo, ∞ IↃLIV. charta 8. cum B. Victorii empirica medicina: Lugdunensis apud Beraudum ∞ IↃ LXXII. charta 16. cum eâdem. Tomis Gynæciorũ posterius etiam adsociatus. EROTIS Medici, Iuliæ Augustæ liberti esse decernimus. Et TROTULÆ mulieri corrupta inscriptione vulgus attribuit. Hic enim, quod in nomen Heroinæ suæ concessisset, EROS IULIA dictus,

ctus, inde literis immutatis, quibuſdam in tercidentibus, Trotvla, Trotulæ exempla aliquot MS in Bibliotheca Schenckiana.

Constantini Africani Medici, De mulierum morbis Lib. I. Cum operibus Auctoris conjunctus. editionis Baſilienſis, apud Henr. P. ∞ IↃ. XXXVI. charta fol.

RECENTIORES MIXTI.

Adami Loniceri, I. F. Germani, R. P. Francfurtenſis Medici, De Obſtetricatu Liber, patria lingua deſcriptus. editionis Francfurtenſis, ∞ IↃ LXXIII. charta 4.

Albertini Bottoni, Patritii, Philoſophi & Medici Patavini, De morbis muliebribus liber. editionis Patavinæ, ∞ IↃ XXCV. charta. 4. Gaſpar Bauhinus, Baſilienſis Anteceſſor, emaculatum inſequenti anno Tomis Gynæciorum adſociavit. Capitibus LXXIII. abſolutus. Hujus Auctoris, Diorismos ſeu modus diſcurrendi circa morbos, M S. exſtat apud me, in Bibliotheca Schenckiana. Et, De Vita longa, M S. apud Martinum Holtzapfelium, Auguſtanum Medicum. At de his in Pandectis medicis, locis debitis.

Ambrosi Parei, Galliarum Regis primarii, Pariſienſis Chirurgi, operum, quæ

Jacobus

Jacobus Guilemeau in ſplendorem primus dedit & latinitate conveſtivit, De hominis generatione Liber XXIII. in elencho Gynæciorum meritiſſimo habetur; quod copiosè & doctiſſimè ea, quæ ad hoc argumentum faciunt capitibus LXVII. perſequatur, quibus etiam chirurgica inſtrumenta,& Partuum Icones ſubintulit.

BALDVINI RONSSEI Gandenſis, R.P. Goudanæ Medicí elegantis, De humanæ vitæ primordiis hyſtoricisq; affectibus, infantilibusque aliquot morbis Centones. Capitibus LV. editionis ultimæ interpolatæ, officinæ Plantinianæ, ∞ IↃXCIV, Prior enim Lovanienſis, apud Ant. Mariam ∞ IↃ LIX. Vtraque charta 8. Cum Iconibus.

BARTHOLOMAEI MERLINGERI, Germani, Auguſtani Vend. Medici, Regimen recens natorum Infantium, tum ad morbos infantiles auxilia. Linguâ patria germanica exſtant ex Egenolphi prælo apud Francfurtum, cum magni Alberti ſecretis mulierum, ∞ IↃ XXXI. denuò eodē loco, cum Alberti Rhodionis, Bonacioli, ſcriptis an fragmentis, conjuncta.

BASSIANUS LANDUS Placantinus, Patavinus Profeſſor, in Hiſtoria humana meminens eſt, Commentariolorū ſuorum, qui de prodigioſis Partubus inſcribantur.

CLAUDIUS GIARDINUS, ſcripſit de

Part-

Partu dierum CLXXI, librũ. editionis Anconensis, apud Astulphum de Grandis, ∞ IↃ LXXII. charta 4.

EUCHARII RHODIONIS, Germani, Francfurtensis Medici Physici, Rosetũ gravidarum, sive Gynæcium, De partu hominis, parturientium, infantiumque morbis & obstetricatu, cui viva agalmata nascentiũ ex utetero partuum inservit. Germanico idiomate invulgata, Francfurti apud Vigandum Han, ∞ IↃ. LVII. charta 8. cum magni Alberti, Bonacioli, Cubæ, fragmentis. Capitibus XII. Indidem latina linguâ exhibita, editionis prioris loci, prælo Egenolphi ∞ IↃ LXIII. priori forma. Liebautius in thesaurum sanitatis aliquid inde transcripsit.

FRANCISCI ROVSSETI, Galli Medici, ὑστεροτομοτοκία, sive De partu Cæsareo, in genioso & memorabili, Liber, ab auctore Idiomate gallico perscriptus, medicis passim historiis illustratus & confirmatus. A Gaspa ro verò Bauhino latinitate donatus, qui lectissimis insuper exẽplis aliis, & raris observationibus mactavit, inque splendorẽ dedit. editionis Basiliensis, apud Valdkirchium, ∞ IↃ XXCII. charta 8. Tomis inde Gynæciorum cum multis aliis insertus. Sed & Francfurti Bassæus excudit ∞ IↃ CI. charta 8. Versionẽ germanicam Melchior Sebitzius,

bitzius, Medicus Argentoratensis exhibuit, è prælo Jobini ∞ Iↄ XXCIII. charta 8.

GASPAR BAUHINUS, Basiliensis Anatomicus & Britanic^o Illustriss. Principis Wirtembergici, unà cũ Clariss. F. suo, & ipse Medicus, Amicus paternus, cùm ob editionem operis Gynæciorum, tùm verò Partus Cæsarii historiam illustratam & interpolatam, hoc argumentum plurimùm excoluit.

GASPAR VOLPHIUS, Tigurinus Medic^o, Gesnerianę hæres professionis & Bibliothecæ, quibus & ipse prioribus annis immortuus est, Amicus paternus, Cleopatræ, Moschionis, Prisciani, & Incerti cujusdam, muliebrium libros, superfluis ac repetitis omnibus recisis, in Harmoniam conjunxit. Et his libris operi Gynæciorum colligendo imprimendoque occasionem præbuisse videtur. Præterea Moschionis, Medici græci recentioris de passionibus mulierum librum, Gesneri manu repurgatum, edidit Græcè. Extant Tomis Gynæciorum concorporata. Interciderũt viri huius abitũ modicæ divitiæ & numero multæ & precio magnæ: inter quas Pandectarũ volumen, Insectorũ historia, Encelii Pisciũ & insectorũ aquaticorũ historia, Gesneri praxis, Gesneri opus Botanicum penes Camerarium cum multis aliis.

GEORGIUS PYLANDER German^o, de

morbis mulierum ſcripſit, ut adnotavit Varro Tigurinus, & Germanicus Plinius, GESNERUS. hunc exſtare publicitùs neſcio.

GEORGI PICTORI (MALER) Villingani, Germani apud Regiam Curiam Enſishemi ſuperioris Alſatiæ Medici, Gynæciũ, quo docetur, quì gravidæ multa pericula evitent. cui præter cœtera morborum pueriliũ tractatio inſerta. Idiomate germanico, editionis Francfurtenſis ∞ Iↄ LXIX. denuò verò ∞ Iↄ LXXVI. charta 8.

GUALTH. HERM. RIFFI, Argentinenſis Medici, Roſetum gravidarum, ab auctore inſcriptum, ſive Gynæcium, quo plurima & periculi plena accidentia & morbos, in ipſo partu & poſt eum, tum parienti, tum infanti ſupervenientes, retulit. cui præterea victus & obſtetricatus ratio ineſt. Primæ partis argumenta ſunt XXXIX. ſecundæ XLIIX. linguâ germanica, editionis Francfurtenſis apud Egenolphum ∞ Iↄ LXI. charta 8.

GULIELMI RONDELETI, Monſpel. CL. Medici, Regiique Profeſſ. operum M S. & è poſthumis monumẽtis Jouberti cõmunicãdorũ, inter multa, ad hãc materiã faciũt: De affectib⁹ gravidæ, parturientis, & puerperæ, de impedimentis generationis. quæ ex auctoris inſtituto in opere Medicinæ practicæ, dudũ publicato, primũ locum ſibi vendicare debebant.

Hieron.

HIERON. CAPIVACCI, Medici Philosoph. Patav. excellentiss. Gynæciorũ tractatus, cujus in Cratoniano opere mentio incidit.

De vteris librum in lucẽ retulit Martinus Veinrichius Silesius Medicus præstantiss.

HIERONYMI MERCURIALIS Forolivienfis, Antecessoris Patavini, & divinæ Italię divi Medici, de morbis muliebrib⁹ Libri IV. ut reliqua Auctoris omnia, doctissimi, quorũ hæc series: Lib. I. de morbis, qui circa cõceptũ contingunt, continens IV. capita. Lib. II. de morbis, qui circa conceptum, capitibus. V. Lib. III. de morbis, qui circa nutritionem partus, idque vel circa lac, vel circa mammas, capitibus VII. Lib. IV. & ultimus, de morbis quæ circa constitutionẽ seu universum uteri statum, capitibus XXIIV. Hos libros Gaspar Bauhinus ex Auctoris lectionibus, eũ in ordinẽ coëgit. Exstant Tomis Gynæciorum. Alii etiam Venetã editionem allegant. MERCURIALIS Ratio lactandi infantes, con pare ecchi opere Italiane. Hæc ex catalogo Bibliothecæ Hieremiæ Martii.

JACOBUS OETHAEUS, doctrina & experimẽto Clariss. ætatis nostræ Medic⁹, ex iis quas in artis operibus cum judicio & diligentia pervidit, observationes, Muliebrium morborum libros accuravit. M. S.

JACOBI RUEFF, Tigurini Chirurgi, de conceptu & generatiõe hominis, & iis quę circa hæc potissimum considerantur, libri VI. Jconibus partuum, & instrumentorũ Chirurgiæ adhibitis. Sunt autẽ seorsim aliquoties, Tiguri, Francfurti, alibi, Latinè, tũ & germanicè procusi. Conjunctim verò Tomis Gynæciorũ adsociati. Vvolphgãgus Hallerus è germanico exemplari primum latinos exhibuit. Auctor ad finẽ ejus operis, librum de puerperarum, infantiumq; recens natorũ variis ægritudinibus, ex iis quę hinc inde à multis utiliter prodita sunt, pollicitus.

JACOBI SYLVII, Ambiani Galli nominatissimi Medici, de mensibus mulierũ & hominis generatione Commentarius. Alexãdro Arnando emendatore. In opere Gynæciorũ. Guil. Christianus Aurelianensis in gallicum idioma vertit.

JASONIS PRATENSIS, Zyricæi, ph. & Med. elegantis, De uteris libri II. quorũ primò Embryonis in muliebrib. locis corporationẽ, secundò, qua victus ratione salubriter perficiatur, & gravida citra ullius incommodi tormẽta degat, cõmonstrat. Editionis mihi incognitæ: hæc enim ab Auctore ipso in fronte libelli de pariente & partu præmittũtur. De pariente & partu liber: obstetricibus, puerperis, & nutricibus vtilissimus. in quo præter historiarũ amœnitatẽ eruditio est nõ vulgaris, edi-

tionis ∞ IↃ XXVII. charta 8. loco impressionis nõ adscripto. Hunc auctor libellos de uteris ob argumenti continuationẽ insequi voluit: ut enim in illis de embryone cõcepto, in his de partu ipso pertractavit. De sterilitate arcẽda, & progignẽdis liberis, Cõmentarius, editionis Antuerpiensis apud Hilleniũ ∞ IↃ XXXIIX. charta. 4.

JOANNES ALBOSIUS, Senensis clarissimus Medicus, Auctor & observator Lithopædii Senonensis, sive Embrii in utero materno petrefacti, quod viva historia memorabili contexuit. Huic physicas exercitationes eruditas Simon Provancherius inscripsit. Cõtinetur inserta observationib⁹ quarti libri, D. Schencki, parẽtis nostri: & præterea Russeti de partu Cæsareo Lib.

JOAN. BAPT. MONTANI Veronensis, Patavini olim Profess. celeberrimi, De uterinis affectibus libellus. Cũ Auctoris operibus conjũctus: & verò Gynæciorũ libris insertus.

JOANNES CRATO à Craftheim, Uratisl. III. Imppp. Cæss. Auggg. Archiater, ἰητρὸς φιλόσοφος, adeoq; divini Hipp. judicio ἰσόθεος, quo eũ elogio Anancastes cohonestavit, scripsit Gynæciorũ libellũ perbrevẽ, quo ad plerosq; mulierũ morbos familiaria cõprobatiusus & selecta auxilia sesquichartis refert. Eũ, CL. Scholzi⁹, de Cratõianis mõumẽtis æternãdis prçclarè merit⁹, Amicus patern⁹ singularis, li

bro IV. consil. & epist. primũ intulit, demũ cũ magno opere Cratoniano conjunxit.

JOAN. GUINTERII ANDERNACII, Gynæciorũ Cõmentariolus, de Gravidarũ Parturientiũ, Puerperarũ & infantiũ, cura: in publicũ venit è Schẽckiana Bibliotheca medica.

JOAN. LE BON Heteropolitani, Regis & Cardinalis Guisiani Medici, Therapia puerperarũ, libellus brevitate, cũ verò selectis experimentis illustris, Heroinis & Magnatibus potissimũ expetendus. editionis Francfurtẽsis cũ Hollerl medica praxi ∞ IↃ XXCIX. Liebauti⁹ thesauro sanitatis, ex variis selecto auctoribus, medici cõpendii instar, postremo loco subintulit, Bauhinus aliquid immutavit, & tomis Gynæciorum primus conjunxit.

JOANNIS LIEBAUTI, Divionẽsis, Medici Parisiẽsis, de sanitate fœcunditate, et morbis mulierũ Libri III. Latinè scripti, lingua extant gallica. editionis Lutetianæ apud Jac du Puis ∞IↃ XXCII. charta 8.

JOAN. LONAEI BOSCII, Medici Antecessoris, in Acad. Ingolstadiana, De humano conceptu Theses, ann. ∞ IↃ XXCIII. disputatæ Eodem loco editæ.

JOANNIS MARINELLI De ornamẽtis mulierũ. Lingua Jtalica. editionis Venetæ valgrisianæ, ∞ IↃLXXIV. De morbis mulierum. eâdẽ tum lingua, eademq; ex officina. Ex his libris, Hieremias Martius alterum Germanicè convertit.

IOANNES

JOANNES SCHENCKIUS, à Grafenberg Medicus, Parens mihi cum natura, tũ virtute amantissimus, Quarto operis OBSERVATIONUM & medicarũ paratyriseõn, circa genitalia sexus muliebris, cõceptionẽ, super fœtationẽ, partum, embryotomiã, molã, puerperia, menses, uteri deniq; ectomiã, & alia, Rara multa, scitu digna in publicũ retulit. Ut argumentũ inter omnia necessariũ & illustre cẽseri debeat. Theoremata enim artis, & canones cũ in arte nostra, hucusq; sufficiẽter exculti; Defuit hactẽus picta illa Pathologia, & historica memorabilis praxis, è naturæ libro usu & experimẽto eruenda. Cœterũ id OPUS OBSERVATIONUM interpolatũ, magna accessione mactũ, ut primũ occasio erit, conjunctim tomis duob, charta FOL. invulgabimus.

ISRAEL SPACHIUS, Argentinensis Medicus, Gynæciorum libros posterius conjunxit, atque in publicum retulit.

I. C. SCALIGERI, Herois & Medici utraq; laude cluentis, de semine genitali lib. VII. ut auctoris reliqua, augustiss. quibus de hõinis generatione, tũ de causis ejusdem, atq; itẽ sterilitate, quæque ad fœtũ utero contentũ, vel extra hunc, facere vidẽtur, egit. Desiderantur hactenus. & unà cũ Libris Botanicis, Originũ, Exercitationũ Exotericarũ Familiariũ, Nobilium, Aliisq; sive perierunt sive delitescunt.

LEONELLI FAVENTINI, De Victoriis,

apud Felsineses olim Practici Medici, De Hystericis affectibus tractatus, cōjunctus cū Auctoris puerilium morborū libro, Georgio Kufnero accurante. Gynæciorū sive muliebrium morborū lib. eodē Auctore, M.5. Viennæ Austriacæ adservari, & apud Christoph. Herpergerū Medicū superfuisse legimus. qui cum superiore fortassis idem fuerit.

LIBER MATRICIS, Auctoris incogniti, à G. Volphio cū Prisciano, Moschione, Cleopatra, in Harmoniā relatus. Cui proinde certam classem adscribere non licet.

LUDOVICI BONACIOLI, Medici Ferrariensis illustris, Enneas muliebris, cōprimis elegans, ad Divam Lucretiam Borgiam, Ferrariæ Ducissā. in lucē vēit in Italia, ut apparet charta fol. minori. prima ex hac capita tria de vteri fabrica, separatim cōstat edita Argentorati apud Syboldū, charta 8. Posterius Tomis Gynæciorū totus liber insertus. Cap. sunt IX.

LUDOVICI MERCATI Hispani, Medicinæ in Vallesoletana Academia professoris, Gynæciorū siue de mulierū, virginū, viduarū, steriliū, prægnantiū, puerperarū, & nutricū morbis cōmunibus, Libri IV. Primi sunt capita, XVII. secundi, XXIIX. Tertii, XXII. ultimi, XIX. Opus insigni doctrina cluens. editionis Basiliensis, apud Valdkirchiū, ∞ IↃ LXXXIIX charta 4. præterea Tomis Gynæciorū, de eodem argumento selectis, exstant.

MAURICI CORDAEI Rhemi, Parisiensis Medici doctiss. Cōmentarii luculenti VII. in primū Hippocratis περὶ γυναικείων. editionis Lutetianæ, ∞ IↃ XXCV. charta fol. & Tomis inde Gynæciorum operis conjuncti.

NICOLAI ROCHEI, Medici Galli, De morbis mulierū curandus liber: partim ex veterū Græcorū, Latinorū & Arabū monumentis, partim experientia propria confectus. In opere Gynæciorū. Capitibus XXXII. Auctor in pręfatiúcula ejus libri, aliorū quoq; cōmunicandorū meminés est, maximè verò libri De semine genitali, & meatuū membrorūq; seminariorum morbis, libri de natorū educatione & eorum morbis.

RENATUS THIONEAU, Medicus Turonensis, scripsit miraculosam Historiā, fœtus in utero Menses XXIII. apud Turonenses gestati, circa Ann. ∞ IↃXXC.

RODERICI A CASTRO LUSITANI, philosophiæ ac Medicinę Doctoris per Europam notissimi, de universa mulierum medicina, novo & antehac à nemine tentato ordine opus absolutissimum. Hamburgi, in officina Frobeniana, typis Philippi de OHR. Anno cIↃ IↃ cIII.

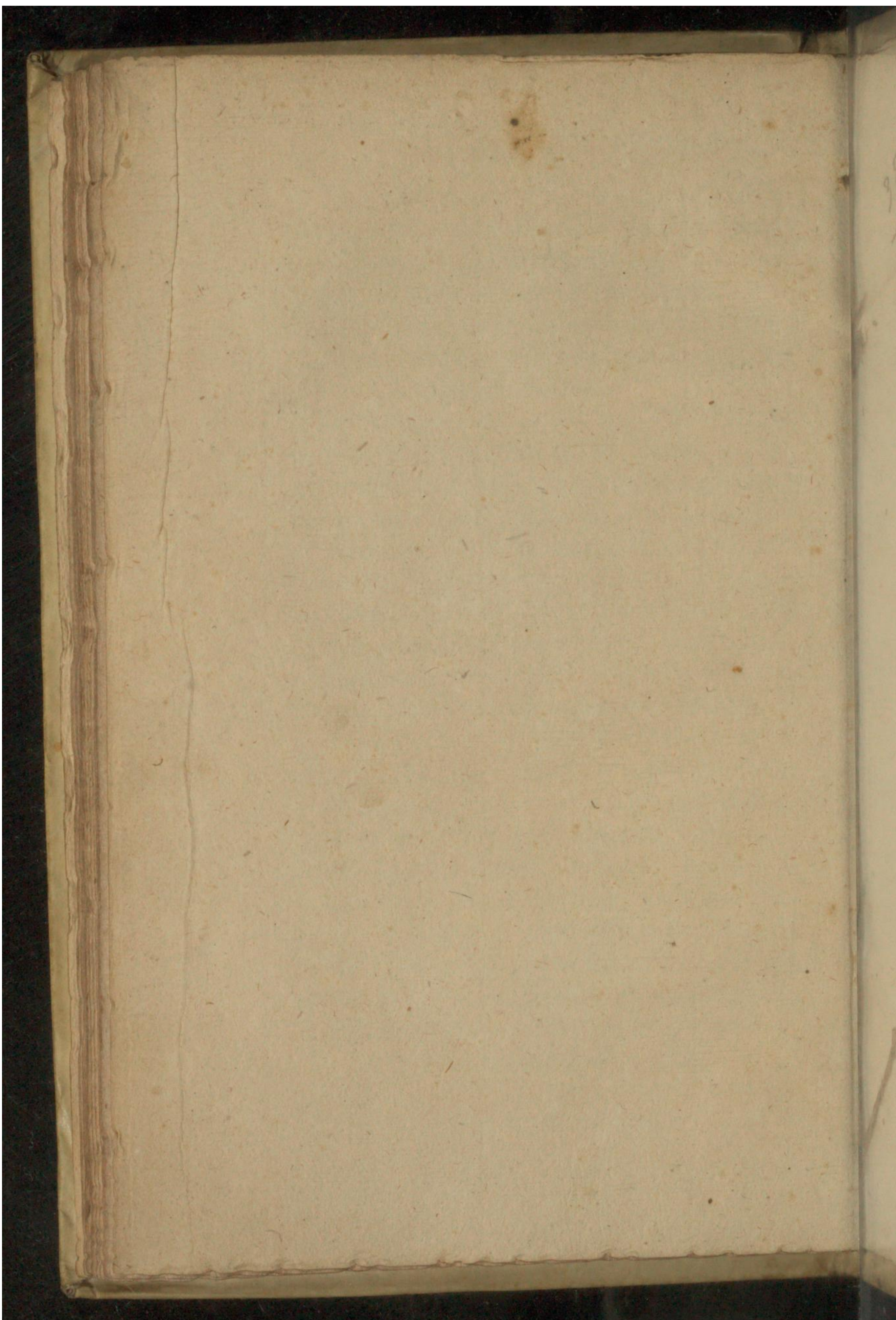
SPERONUS SPERONIUS, in literas dedit, Dialogum De partu mulierum. hunc testem laudat Marcellus Donatus, historia medice mirabili, pagina 219.

THADDAEI DUNI, Locarnensis Clariss. Medici, Muliebriũ morborũ omnis generis Remedia, ex Discoride, Galeno, Plenio, Arabibus, ex Barbaris studiosè collecta, & ex ordine per morborum classes disposita. editionis Argentoratẽsis officinæ Rihelii. ∞ Iↄ LXV. charta 8. Capita libelli XXX.

WIRTEMBERGICUM JATREÎON, ex Cimeliis & selectis comprobati usus Experimentis congestũ, libro secundo, ad morborũ muliebriũ, tũ & infantũ recens natorũ curationẽ, per classes, laudatissima expromit remedia, & ob copiam atque delectũ fortassis vel obiter huc referãtur. Quod cũ nonnisi lingua germanica (quæ est medicinæ hodierni temporis prophanatio) exstet; Nos Exotericorũ Experimẽtorũ ad diversos morbos, è præcipuis medicorũ libris selectorũ, Decadẽ latinã propediẽ, non sine Deo, publicabimus.

Muliebriũ tractationẽ nõ pauci præterea sparsim libris suis, interdum ampliore argumento prosecuti sunt, præsertim qui Practicas medicinæ, Anatomica, & cõsilia sive Responsa publicãrũt: quos vel quod nõ ex professo atq; instituto Gynæcia conscribant, tum quod in Pandectarum voluınine, & Jatricis nostris Bibliis accuratius de his pertractatum sit, meritissimò prætermisimus.

FINIS.

3506